

Третя Міжнародна науково-практична конференція

«Особистість, суспільство, політика.»

Педагогічні науки

Ігнат'єва О.Л.

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ «ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ»

Анотація

Дана стаття присвячена аналізу поняття «естетичне виховання», що є неможливим без опори на досягнення філософської та психолого-педагогічної теорії особистості. Вирішальне значення тут має виявлення пояснювальної функції поняття “виховання”. Автор акцентує увагу на тому, що сутність виховання людини у цьому контексті може бути концептуалізована в результаті взаємодії різних аспектів людинознавства: соціологічного, філософсько - антропологічного, психолого-педагогічного.

Ключові слова: естетичне виховання, феномен естетичного, естетична культура.

Загалом, у науковій літературі поняття "виховання" трактується по-різному. Зокрема, розгляд виховання як процесу слід проводити із соціокультурної, філософської та психолого-педагогічної позицій. Цікаві філософські ідеї стосовно виховання знаходимо у творах Платона, Аристотеля, Дж.Локка, Р.Декарта, Ж.Руссо, І.Канта, Г.Гегеля, Я.Коменського, Г.Сковороди та ін. Історично перший досвід систематичної педагогічної антропології відноситься до середини XIX ст. і пов'язаний він з діяльністю педагогів К.Ушинського, Г.Водовозова та ін. На проблему виховання і його роль у формуванні людини звертало увагу багато мислителів різних поколінь. Як зазначав у своїх «Листах про виховання» М.Шелгунов, «питання про виховання – така ж вічно стара і вічно нова історія, як сонце і любов» [4, с. 24].

У філософських працях термін «виховання» трактується як цілеспрямований процес трансформації накопичених людством знань, вмінь, способів мислення, моральних, етичних, правових норм – всього людського досвіду - в індивідуальну форму існування, коли зовнішнє (об'єктивне) стає змістом внутрішнього (суб'єктивного), тобто стає свідомістю і знанням конкретних людей, що віддзеркалюється в їхніх думках, поведінці, почуттях. Виховання є функцією суспільства і предметом такої науки, як педагогіка [3, с. 58].

Значний внесок до філософського розуміння проблеми виховання був зроблений у ХХ ст., коли, на думку В.Біблера, виховання розглядалося як соціокультурний інститут, або багатогранний, складний процес, що забезпечує відтворення справжнього людського буття, який здійснюється через спадковість і трансляцію культури від одного до іншого через діалог культур, історичних спільнот людей або в індивідуальному особистісному аспекті [1, с. 12].

Для виховання і самовиховання суб'єкта характерна, як стверджується у роботі «Педагогічна майстерність» за ред. І.Зязюна, внутрішня єдність процесів соціалізації та індивідуалізації, що забезпечують як соціальний статус особи, її місце в суспільному розподілі праці, так і її самореалізацію [2, с. 71].

Розглядаючи виховання з соціокультурного погляду, можна стверджувати, що воно виникло і утвердилося в ході загально-історичного розвитку певної цивілізації, спираючись на її гуманістичні принципи. Воно набуло специфічних рис, обумовлених особливостями національного побуту та звичаїв, норм громадської поведінки, культурної спадщини.

Однак, згодом сучасна система виховання втратила цілісність. Це обумовлено зміною парадигми освітньої політики в Україні. Впровадження положень Болонської системи в системі вищої освіти в Україні, з одного боку, має забезпечити якість освіти, з іншого – не пропонує рішень завдань, які постали перед вихованням. На цих завданнях наголошено, як на тих, що постали перед освітою ХХІ ст., але умов для їх вирішення не створено.

Зокрема, у доробку В.Литвина, В. Андрущенка та ін. стверджується, що «потреба забезпечити оптимальний баланс між локальним та глобальним з тим, щоб людина, формуючись як патріот своєї країни, усвідомлювала реалії глобалізованого світу, була здатною жити і діяти в цьому світі, нести частку відповідальності за нього, бути, по суті, не тільки громадянином країни, а й громадянином світу.

Докорінні зміни в суспільній свідомості та соціальній практиці, що відбулися за останнє десятиліття, вплинули на соціокультурний, ідеологічний та моральний стан суспільства. Багатьох філософів, психологів, педагогів турбує пошук відповіді на запитання: які головні детермінанти визначатимуть становлення та розвиток особистості в майбутньому? Відтак, майже усі сучасні дослідники віддають пріоритет системі виховання та освіти в розв'язанні цього питання, оскільки освітянство – головна сфера, в якій відбувається процес соціалізації: індивідуалізації суспільного і усупільнення індивідуального. Відбувається процес становлення людини.

В процесі глобалізації та формування інформаційного суспільства, освіта і виховання як соціальний інститут цілком виправдано стають об'єктом дослідницьких зусиль, від успішного функціонування якого залежить стратегічний статус окремої країни. Відтак, доцільно стверджувати, що естетичне виховання є важливішою складовою частиною національного виховання.

Феномен естетичного, при всій складності його змісту і різноманітності його можливих дефініцій, виступає носієм специфічно людського ставлення - нескінченно багатогранного та саме такого, що охоплює все багатство існуючих відносин в світі, але що незмінно діє за законами краси.

Естетичне має всеосяжний характер, оскільки відображає те загальне, що характерне для інших естетичних явищ, до яких відноситься естетичне у природі, суспільстві, результати матеріального і духовного виробництва, естетична діяльність, які виступають як об'єктивно-естетичне та суб'єктивно-естетичне (естетичні смаки, ідеали, потреби, оцінки, відчуття). Таким чином, за

допомогою категорії «естетичне» розглядається як естетична культура, так і естетичне виховання.

Отже, якщо естетичні зв'язки властиві реальному світу, то естетичні оцінки, смаки, почуття, ідеали є суб'єктивним образом об'єктивного світу. Вони відображають сприйняття об'єктивно естетичного, але це віддзеркалення може бути не тільки вірним, але і помилковим.

Уявлення про естетичні цінності змінюються з часом, адже вони розвиваються по-різному у різних народів і соціальних груп. Таким чином те, що вважалося красивим у минулому, далеко не завжди сприймається таким нині. І хоча смаки змінюються, красу природи більшість людей оцінюють однаково, але еталон жіночої краси – як такий предмет, де естетичні оцінки можуть бути різні і навіть протилежні. Тобто характер естетичного залежить від специфіки існуючих зв'язків, від конкретних місця і часу.

Ймовірно, що перша «цеглина» у фундамент естетичної культури майбутньої особистості закладається саме в родині, на початкових етапах становлення, коли розумовий розвиток дитини йде особливо бурхливо. Саме тому такою важливою є педагогічна грамотність батьків, а також характер їхніх естетичних запитів та культурного клімату в сім'ї.

За нашим переконанням, ефективний результат в естетичному розвитку особистості може бути досягнутим за таких умов: інтеграції естетичного розвитку особистості в цілісну систему виховної діяльності ВНЗ; забезпечення взаємозв'язку естетичного виховання і розвитку особистості з іншими сторонами формування її інтелектуальних і моральних якостей; подоланні відомої суперечності в розумінні пріоритетності завдань ВНЗ між викладачами профільних дисциплін і викладачами, які викладають предмети естетичного циклу; створенні у ВНЗ атмосфери творчого відношення викладачів і студентів до реалізації завдань естетичного виховання в цілому.

Результати емпіричних, психологічних та соціологічних досліджень доводять, що більшість випускників ВНЗ або залишаються на наївно-реалістичному рівні сприйняття мистецтва, або сприймають художні твори

неемоційно і стандартно, не виходячи на рівень співпереживання авторів і осмислення його художньої позиції. Отже, це є прямим наслідком дії існуючих у ВНЗ програм з предметів естетичного циклу, оскільки вони недостатньо враховують різницю у ставленні студентів гуманітарних та технічних ВНЗ до мистецтва.

Суть естетичного розвитку особистості полягає в тому, що загальна користь і істина трансформуються в глибоко особистісну, естетичну насолоду, а брехня - в таку ж особистісну непереборну огиду.

Вирішуючи задачу естетичного розвитку особистості, слід пам'ятати про етичні аспекти, без яких повноцінний естетичний розвиток неможливий. Етика людини, на нашу думку, є необхідним підґрунтям, на якому будується весь процес естетичного розвитку людини. Це є дуже важливим, оскільки без міцного засвоєння студентами етичних норм робота по естетичному розвитку може перетворитися на формальність, що, на жаль, часто і відбувається у ВНЗ.

Література:

1. Библер В. С. Нравственность. Культура. Современность / В. С. Библер. – М.: Наука, 1974. – 322 с.
2. Педагогічна майстерність: підручник : в 2-х ч. / ред І. А. Зязюна. – К.: Вища школа, 2008. – Ч. 1. – 449 с.
3. Сафонов М. М. Проблема реформ в правительственной политике России на рубеже XVIII-XIX в.: монография / М. М. Сафонов. – Л.: Наука, 1988. – 281 с.
4. Шелгунов Н.В. Избранные педагогические сочинения. – М., 1983.